

VANJSKI POJAS REPUBLIKE HRVATSKE

Dr.sc. MARINA VOKIĆ ŽUŽUL*
VALERIJA FILIPOVIĆ, dipl.ing.**

UDK 341.221.27 (497.5)
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 14.7.2010.
Prihvaćeno za tisak: 13.10.2010.

U radu se analizira međunarodnopravno uređenje vanjskog pojasa i njegova primjena u praksi država, kroz prizmu interesa Republike Hrvatske koja taj pojas još nije proglasila. Do 2010. godine vanjski pojas uspostavilo je osamdeset i pet država u svijetu, među kojima i četrnaest država članica Europske unije. U skladu s člancima 33. i 303. Konvencije UN-a o pravu mora iz 1982., Hrvatska bi u granicama svoga budućeg vanjskog pojasa, koji bi mogao obuhvaćati 14 272 četvorna kilometra u nastavku njezinoga teritorijalnog mora, mogla obavljati nadzor potreban radi sprječavanja i kažnjavanja kršenja njezinih carinskih, fiskalnih i zdravstvenih propisa kao i propisa o useljavanju, počinjenih na njezinome kopnenom području te u njezinim unutarnjim morskim vodama i u teritorijalnome moru. Hrvatska bi u tom prostoru stekla i prava vezana uz zaštitu predmeta arheološke i povijesne naravi koji su nađeni u moru, uključujući i kažnjavanje počinitelja njihovoga neovlaštenog vađenja s dna njezinih unutarnjih morskih voda, teritorijalnoga mora i vanjskoga pojasa. U prilog proglašenja vanjskog pojasa ispred hrvatskih obala ističu se i odredbe Konvencije UNESCO-a o zaštiti podvodne kulturne baštine iz 2001., kojom se naša država obvezala među prvima u svijetu. U skladu s člankom 8. te konvencije, države stranke mogu regulirati i odobriti aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu unutar svoga vanjskog pojasa. Zbog zaštite vrijednih arheoloških lokaliteta koji se nalaze u podmorju izvan našega teritorijalnog mora, kao i bolje zaštite hrvatskih interesa iz sva četiri područja predviđena

---

* Dr.sc. Marina Vokić Žužul, viša asistentica, Jadranski zavod Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Frane Petrića 4, 10000 Zagreb; e-mail: mvz@hazu.hr.

** Valerija Filipović, dipl.ing. geodezije, glavna urednica pomorskih karata, Kartografski odjel Hrvatskog hidrografskog instituta u Splitu, Zrinsko-Frankopanska 161, 21000 Split; e-mail: valerija.filipovic@hhi.hr.

člankom 33(1). Konvencije iz 1982., predlaže se što skorije proglašenje vanjskog pojasa Republike Hrvatske.

Ključne riječi: vanjski pojas, obalna država, nadzor, carinski, fiskalni, useljenički i zdravstveni propisi, arheološki i povijesni predmeti nađeni u moru, podvodna kulturna baština.

I. UVOD

Republika Hrvatska do danas nije iskoristila mogućnost uspostavljanja svoga vanjskog pojasa u Jadranu. Taj pojas nadzora u nastavku teritorijalnog mora koji se može protezati do 24. milje od polaznih crta, prema općemu međunarodnom pravu koje je kodificirano Konvencijom UN-a o pravu mora iz 1982.¹, mogu imati sve obalne države kojima geografski položaj njihove obale to dopušta. Dakle, osim epikontinentskog i gospodarskog pojasa Hrvatska bi mogla imati i taj treći pravni režim uz svoje teritorijalno more, a njegove granice mogla bi velikim dijelom protegnuti do maksimalne širine određene međunarodnim pravom.

Ipak, u našem Pomorskom zakoniku iz 1994.² kao ni u novome iz 2004. godine,³ vanjski pojas niti jednom riječju se ne spominje. Posebno valja istaknuti da je Pomorski zakonik iz 2004. usvojen nakon donošenja odluke o odgodi primjene hrvatskoga zaštićenog ekološko-ribolovnog pojasa (ZERP-a) u odnosu na države članice Europske unije,⁴ te nakon što je Italija u siječnju te godine proširila svoja prava u okviru jedne vrste vanjskog pojasa – tzv. arheološke zone. Ipak, ni tada

---

¹ Službeni prijevod Konvencije UN-a o pravu mora na hrvatski jezik objavljen je u: *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 9/00. Konvencija je stupila na snagu 16. studenoga 1994., a Hrvatsku obvezuje od 5. travnja 1995. godine. Do danas je 160 država postalo njezinom strankom, http://www.un.org/Depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm.

² *Narodne novine*, br. 17/94, 74/94, 43/96.

³ *Narodne novine* br. 181/04, 76/07, 146/08.

⁴ Hrvatska je 2003. Odlukom o proširenju jurisdikcije Republike Hrvatske na Jadranskom moru nakon više godina oklijevanja proglasila iznad svoga epikontinentskog pojasa zaštićeni ekološko-ribolovni pojas (ZERP) - *Narodne novine* br. 157/03. Hrvatski parlament je već pri proglašenju ZERP-a njegovu primjenu odgodio na godinu dana, a na sjednici održanoj 3. lipnja 2004. donio je novu odluku prema kojoj će za zemlje članice Europske unije primjena toga pravnog režima započeti “nakon sklapanja Ugovora o partnerstvu u ribarstvu između Europske zajednice i Republike Hrvatske”. (Odluka o dopuni Odluke o proširenju jurisdikcije Republike Hrvatske na Jadranskom moru, *Narodne novine* br. 77/04).

nije iskorištena prilika za proglašenje hrvatskoga pojasa nadzora na moru.⁵ Otada je prošlo šest godina, u međuvremenu su uslijedile još dvije odgode primjene ZERP-a (2006. i 2008. godine),⁶ ustrojena je i Obalna straža,⁷ ali se pravni režim vanjskog pojasa kod nas i nadalje ignorira.

Što Hrvatska zbog toga propušta u zaštiti svojih interesa na moru? Odgovor na to pitanje u ovome radu nastoji se dati prvenstveno kroz analizu odredbi koje se odnose na vanjski pojas u Konvenciji UN-a o pravu mora iz 1982. i Konvenciji UNESCO-a o zaštiti podvodne kulturne baštine iz 2001. godine.⁸ S istim ciljem razmatra se primjena tih odredbi u nacionalnim propisima i praksi država. Precizira se i područje moguće buduće primjene toga pravnog režima ispred hrvatskih obala te upozorava na važnost osiguravanja nadzora morskih prostora uz dugu granicu naše države na moru, posebice u svjetlu njezinoga skorog pristupanja Europskoj uniji.

Pravo na proglašenje vanjskoga pojasa do danas je iskoristilo 85 država u svijetu,⁹ među njima i 14 država članica Europske unije - Belgija, Bugarska, Cipar, Danska, Finska, Francuska, Irska, Litva, Malta, Nizozemska, Norveška, Portugal, Rumunjska i Španjolska. Sve države EU koje su proglasile vanjski pojas, uz nje ga imaju uspostavljen i gospodarski pojas, odnosno ribolovnu ili ekološku zonu.¹⁰

---

⁵ Unatoč nastojanjima naših znanstvenika. Naime, tada nije prihvaćen prijedlog odredbi o vanjskom pojasu Republike Hrvatske, pripremljen u okviru Katedre za međunarodno pravo Pravnog fakulteta u Splitu. Poblizje vidi: V. BARIĆ PUNDA, D. RUDOLF ml., Prijedlog dopuna i izmjena javnopravnih odredbi nacrtu Pomorskog zakonika Republike Hrvatske, *Adrias*, 2004., sv. 11, str. 210-212.

⁶ Hrvatski sabor je u prosincu 2006. donio odluku da primjena ZERP-a za države članice Europske unije započinje 1. siječnja 2008. (Odluka o izmjeni i dopunama Odluke o proširenju jurisdikcije Republike Hrvatske na Jadranskom moru, *Narodne novine* br. 138/06). U ožujku 2008. ponovo je donesena odluka da se ZERP "neće primjenjivati na države članice Europske unije od dana 15. ožujka 2008. godine do iznalaženja zajedničkog dogovora u EU duhu". (Odluka o izmjeni Odluke o proširenju jurisdikcije Republike Hrvatske na Jadranskom moru, *Narodne novine* br. 31/08).

⁷ Zakon o Obalnoj straži Hrvatski sabor je usvojio 3. listopada 2007. (*Narodne novine* br. 109/07). Na temelju toga zakona formirana je Obalna straža Republike Hrvatske kao sastavni dio Hrvatske ratne mornarice, a među njezinim temeljnim zadaćama je zaštita suverenih prava i provedba jurisdikcije Republike Hrvatske u zaštićenom ekološko-ribolovnom pojasu, epikontinentalnom pojasu i na otvorenom moru (čl. 1. st. 2.).

⁸ Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti podvodne kulturne baštine, *Narodne novine, Međunarodni ugovori*, 10/04. Konvencija je usvojena u Parizu 2. studenoga 2001., a stupila je na snagu 2. siječnja 2009. Do danas je 31 država postala njezinom strankom, prema podacima dostupnim na web stranicama UNESCO-a: <http://www.unesco.org>.

⁹ Samo šest od njih uz vanjski pojas nisu proglasile i gospodarski pojas, odnosno ribolovnu, ekološku ili drugu sličnu zonu. Prema: Table of claims to maritime jurisdiction, prepared by the Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, Office of Legal Affairs, United Nations, http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/table_summary_of_claims.pdf.

¹⁰ Detaljan pregled primjene Konvencije iz 1982. u praksi država članica EU vidi: L. PINESCHI,

Hrvatska do danas nažalost nije ostvarila primjenu gospodarskog pojasa u punom sadržaju prava koja ima prema Konvenciji iz 1982.¹¹ Njezin zaštićeni ekološko-ribolovni pojas do daljnega je bez primjene prema državama članicama Europske unije,¹² a o vanjskome pojasu kod nas se i ne govori. Ne samo da u našem Pomorskom zakoniku o tome međunarodnopravnom režimu nema nikakvih propisa, nego se čak i ne predviđa mogućnost njegova proglašenja,¹³ a hrvatski političari taj pojas nikada i ne spominju.

U međunarodnopravnoj doktrini pod nazivom vanjski morski pojas (eng. *contiguous zone*, franc. *zone contiguë*, tal. *zona contigua*) podrazumijeva se morski prostor koji je dio otvorenog mora ili gospodarskog pojasa uz vanjsku granicu teritorijalnog mora u kojem obalne države imaju pravo nadzora radi sprječavanja i kažnjavanja kršenja njihovih propisa, izričito navedenih u konvencijama o pravu mora. To su carinski, fiskalni i zdravstveni propisi te propisi o useljavanju, a njihove povrede moraju biti počinjene na području obalne države ili u njezinome teritorijalnom moru.

Ta prava obalnim državama priznaju i Konvencija o teritorijalnome moru i vanjskom pojasu¹⁴ kao i Konvencija UN-a o pravu mora, što znači da se radi o pravilima općega međunarodnog prava.¹⁵ Njihovu primjenu Konvencija iz 1982. izričito je protegnula i na morsko dno vanjskog pojasa u pogledu zaštite predmeta arheološke i povijesne naravi te sprječavanja njihovog vađenja bez odobrenja obalne države.

Posebno valja istaknuti da obalna država vanjski pojas ne stječe svojim nastankom poput teritorijalnog mora ili epikontinentnog pojasa, o čemu su se države

---

T. TREVES, (ur.), *The Law of the Sea, The European Union and its Member States*, The Hague, 1997., 616 str.

¹¹ O punom sadržaju tih prava vidi: M. VOKIĆ ŽUŽUL, *Republika Hrvatska i isključivi gospodarski pojas*, Zagreb, 2003., 307 str., posebice str. 115-134. Stajališta hrvatskih znanstvenika o potrebi uspostavljanja gospodarskog pojasa u Jadranu vidi: V. IBLER, *Međunarodno pravo mora i Hrvatska*, Zagreb, 2001., str. 191-204.

¹² O sadržaju pravnog režima ZERP-a i problemima vezanim uz njegovu primjenu vidi: B. VUKAS, *Pomorski zakonik Republike Hrvatske i međunarodno pravo mora*, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 58, br. 1-2, 2008., str. 195-202. Vidi također: D. VIDAS, *The UN Convention on the Law of the Sea, the European Union and the Rule of Law: What Is Going on in the Adriatic Sea?*, Lysaker, 2008., str. 9-19.

¹³ Za razliku od vanjskoga pojasa, mogućnost proglašenja gospodarskog pojasa predviđena je Pomorskim zakonikom i 1994. (u čl. 1042.) i 2004. godine (u čl. 1018.).

¹⁴ Konvencija o teritorijalnome moru i vanjskom pojasu usvojena je 1958., a stupila je na snagu 1964. godine. Danas obvezuje 51 državu, među kojima je i Hrvatska. Tekst Konvencije vidi: V. IBLER, *o.c.*, Zagreb, 2001., str. 502-509.

¹⁵ U obje konvencije (u čl. 24. Konvencije iz 1958. i u čl. 33(1). Konvencije iz 1982.) sadržane su iste formulacije o "području" obalne države na kojem je počinjeno kršenje navedenih propisa. Pod "područjem" valja podrazumijevati njezino kopneno područje i unutarnje morske vode.

sporazumjele već 1958. godine na Prvoj konferenciji UN-a o pravu mora u Ženevi. Taj pojas obalna država treba, poput gospodarskog pojasa ili arhipelaških voda, izričito ustanoviti jednostranim aktom – najčešće zakonom. Dakle, gdje nema proglašenja vanjskog pojasa, nema ni dijelova mora pod tim pravnim režimom. Ako se neka obalna država ne posluži pravom ustanovljenja vanjskog pojasa, i ukoliko ne proglasi i gospodarski pojas, taj morski prostor u nastavku njezinoga teritorijalnog mora i nadalje ostaje dijelom otvorenog mora, izvan nacionalne jurisdikcije bilo koje države. Svoju vlast nad tim dijelom mora obalna država može proširiti kada god to želi, i nitko drugi osim nje to ne smije učiniti.¹⁶

U doktrini se često ističe da vanjski pojas nije nikakav pojas suverenosti nego prijelazni pojas nadzora.¹⁷ Taj pojas nije posebna pravna cjelina jer se u njemu osim spomenutih prava nadzora i kažnjavanja, u svemu ostalome primjenjuje režim morskog prostora koji se nadovezuje na teritorijalno more.¹⁸ To je do Treće

¹⁶ O temeljnim značajkama toga međunarodnog instituta vidi: F. WOOLDRIDGE, *Contiguous Zone*, u: R. Bernhardt (ur.), *Encyclopedia of Public International Law*, Amsterdam - London - New York - Tokyo, 1992., Vol. One, str. 779-783.; V. L. GUTIÉRREZ - CASTILLO, *La zone contiguë dans la Convention des Nations Unies sur le droit de la mer de 1982*, *Annuaire de Droit de la Mer Annuaire de Droit de la Mer* vol. 7, 2002., str. 149-164.; V. Đ. DEGAN, *Međunarodno pravo mora u miru i u oružanim sukobima*, Rijeka, 2002., str. 55-57, 284-287.; D. RUDOLF, *Međunarodno pravo mora*, Zagreb, 1985., str. 189-196.; J. ANDRASSY, B. BAKOTIĆ, B. VUKAS, *Međunarodno pravo*, sv. 1, Zagreb, 1995., str. 189-190.; V. IBLER, *o.c.*, str. 60-61.; E. D. BROWN, *The International Law of the Sea*, Volume I, Aldershot/Brookfield/Singapore/Sydney, 1994., str. 128-139.; R. R. CHURCHILL, A. V. LOWE, *The Law of the Sea*, Second Edition, Manchester, 1988., str. 112-119.; L. B. SOHN, J. E. NOYES, *Cases and Materials on the Law of the Sea*, Ardsley, 2004., str. 439-452.; U. LEANZA, *Nuovi saggi di diritto del Mare*, Torino 1998., str. 43-47.; I. P. BLISHCHENKO (ur.), *The International Law of the Sea*, Moscow, 1988., str. 40-43.; R.-J. DUPUY, D. VIGNES, *A Handbook on the New Law of the Sea*, Dordrecht/Boston/Lancaster, 1991., str. 268-269.; I. BROWNLIE, *Principles of Public International Law*, Sixth Edition, Oxford, 2003., str. 192-197.; W. R. SLOMANSON, *Fundamental Perspectives on International Law*, 4. th. Ed. Belmont, 2003., str. 72, 272-273.; M. N. SHAW, *International Law*, Fourth Edition, Cambridge, 1997., str. 410-411.; A. L. MORGAN, *The New Law of the Sea: Rethinking the Implications for Sovereign Jurisdiction and Freedom of Action*, *Ocean Development and International Law*, Vol. 29, 1996., str. 9-10.; S. M. CARBONE, R. LUZZATTO, A. S. MARIA (ur.), *Istituzioni di diritto internazinale*, Seconda edizione, Torino, 2003., str. 382-386.; M. D. EVANS, *Relevant Circumstances and Maritime Delimitation*, Oxford, 2003., str. 632.; L. T. MCDORMAN, A. J. BOLLA, D. M. JOHNSTON, J. DUFF, *International Ocean Law*, Durham, 2005., str. 43-44.; M. DIXON, *International Law*, Sixth Edition, Oxford, 2007., str. 213-214.

¹⁷ Za označavanje prijelaznog karaktera toga pojasa između prostora suverenosti obalne države i prostora sloboda otvorenog mora u starijoj literaturi iz prava mora na engleskom jeziku najčešće se koristi izraz *buffer zone*, a na talijanskom jeziku *zona intermedia*.

¹⁸ Winston C. Extavour vanjski pojas smatra “kompromisom između sukobljenih jurisdikcija obalne države i drugih članova međunarodne zajednice”, da bi se ublažila “kruta podjela između teritorijalnog i otvorenog mora”. Opširnije vidi: W. C. EXTAVOUR, *The Exclusive Economic Zone, A Study of the Evolution and Progressive Development of the International Law of the Sea*, Geneve, 1979., str. 29-31.

konferencije UN-a o pravu mora bilo otvoreno more, a nakon što su obalne države dobile mogućnost uspostavljanja gospodarskog pojasa, kod mnogih država vanjski pojas se nalazi u granicama gospodarskog pojasa.

U slučaju da obalna država odredi užu gospodarski pojas od vanjskog pojasa, on se samo djelomično preklapa s gospodarskim pojansom, a njegov vanjski dio nalazi se u otvorenom moru. Ako obalna država uz vanjski pojas proglasi i gospodarski pojas, režim njezinoga vanjskog pojasa preklapa se s režimom gospodarskog u prostoru od 12. do 24. milje, gdje je modificiran dodatnim pravima koja obalna država ima u tom pojasu nadzora.¹⁹ Dakle, ustanovljenjem vanjskog pojasa Hrvatska bi u morskom prostoru koji leži između vanjske granice njezinoga teritorijalnog mora i crte vanjske granice vanjskog pojasa, uz prava koja ima temeljem svoga zaštićenoga ekološko-ribolovnog pojasa, stekla i dodatna prava koja Konvencija iz 1982. priznaje obalnim državama u tom pojasu nadzora.

II. NASTANAK MEĐUNARODNOPRAVNOG INSTITUTA VANJSKOG POJASA

Iako se o vanjskom pojasu prvi put službeno raspravljalo 1930. godine na kodifikacijskoj konferenciji u Haagu, korijeni nastanka toga međunarodnog instituta vezani su uz jednostrane akte obalnih država kojima su još tijekom 18. stoljeća proširivale svoja prava u područjima izvan teritorijalnog mora. To su najčešće bila ona prava koja nisu narušavala interese drugih država, poput sprječavanja krijumčarenja i širenja zaraznih bolesti. Kada se državna uprava donekle usavršila, razvila su se i prva pravila o ostvarivanju sigurnosnih, carinskih, zdravstvenih, plovidbenih i trgovačkih funkcija obalnih država na različitim udaljenostima od obale.

Velika Britanija je još od 1718. donosila zakone poznate pod skupnim nazivom *Hovering Acts*, kojima je postupno proširivala svoja carinska ovlaštenja preko granica svoga tada tri milje širokoga teritorijalnog mora. Ta su se ovlaštenja u početku primjenjivala u pojasu od četiri *marine leagues* odnosno do dvanaeste nautičke milje, a od 1802. godine do udaljenosti od 24 milje od obale. Britanski su carinici strani brod mogli zaustaviti i pregledati te eventualno uzaptiti zajedno s teretom.²⁰ Takvim zalaženjem svojim pravima i ovlaštenjima u otvoreno more neke su obalne države početkom 19. stoljeća željele onemogućiti kršenje svojih propisa,

---

¹⁹ Cf. P. SIOUSSIOURAS, *The Contiguous Zone as a Mechanism for Protecting the Underwater Cultural Heritage*, u: A. Strati, M. Gavouneli, N. Skourtos, (ur.), *Unresolved Issues and New Challenges to the Law of the Sea: Time Before and After*, Leiden, 2006., str. 70.; E. D. BROWN, *o.c.*, str. 129-130.

²⁰ Detaljnije o sadržaju tih pravila vidi: V. IBLER, *Vanjski morski pojas*, *Zbornik za pomorsko pravo*, knj. 3, 1955., str. 36-37.; F. WOOLDRIDGE, *o.c.*, str. 780.; T. SCOVAZZI, *Elementi di diritto internazionale del mare*, Terza edizione, Milano, 2002., str. 45.

prvenstveno u svome teritorijalnome moru i na kopnu. Jednostrane akte o zaštiti određenih svojih interesa u područjima izvan svojih državnih granica na moru donijele su tada Francuska, Belgija, Grčka, Finska, Portugal, Sjedinjene Američke Države, Italija, Argentina, Meksiko i Kuba. Naime, već tada se jasno pokazalo da države ne mogu valjano ostvarivati svoju vlast, ukoliko nisu ovlaštene poduzimati mjere i u morskim prostorima koji se naslanjaju na njihovo teritorijalno more.²¹

Nakon Prvoga svjetskog rata Sjedinjene Američke Države internim su propisima uredile nadzor nad stranim brodovima u području širokom 12 milja od svojih obala. Zbog velikih razmjera krijumčarenja alkohola u vrijeme prohibicije, detaljno su normirale pravo pretrage i zapljene brodova koji su neovlašteno prevozili alkohol, prisvajajući time pravo da u području znatno širem od svoga teritorijalnog mora sprječavaju krijumčarenje, ali i kršenje nekih drugih svojih propisa.²² Na kodifikacijskoj konferenciji u Haagu 1930. godine vanjski pojas pojavio se stoga kao gotovo već formirani institut međunarodnoga običajnog prava. Ipak, usprkos praksi država, o vanjskom pojasu tada nije postignuta suglasnost. Zbog znatnih razlika u stajalištima država te zbog načela jednoglasnosti u donošenju odluka, o tome novom pravnom institutu na Haaškoj konferenciji nije donijeta nikakva odluka.²³ Neki autori smatraju da koncepcija vanjskog pojasa tada nije usvojena jer je bila previše vezana uz teritorijalno more, odnosno njegovo moguće proširenje upravo putem uvođenja toga novog pojasa.²⁴

Iako vanjski morski pojas nije bio službeno prihvaćen, a suprotstavljali su mu se i pojedini pisci, broj jednostranih akata kojima su obalne države proširivale ostvarivanje nekih svojih prava (prvenstveno carinskih i zdravstvenih) izvan granica teritorijalnog mora, tijekom sljedećih desetljeća stalno je rastao. Do konferencije u Ženevi 1958. godine bio je u tolikoj mjeri umnožen, da su tada pravila o vanjskom pojasu bez ikakvih poteškoća kodificirana u Konvenciji o teritorijalnome moru i vanjskom pojasu. Na takav zaključak upućuje rezultat glasovanja o odredbama koje

---

²¹ J. SYMONIDES, *Origin and Legal Essence of the Contiguous Zone*, *Ocean Development and International Law*, Vol. 20, 1989., str. 203-204.; M. ZORIČIĆ, *Teritorijalno more s osvrtom na otvoreno more i unutarnje more, vanjski pojas i pitanja kontinentalne ravnine*, Zagreb, 1953., str. 45-47.

²² *Tariff Act of 1922*. Vidi više: R. P. ANAND, *Origin and Development of the Law of the Sea*, The Hague/Boston/London, 1983., str. 142.

²³ Uvođenje vanjskog pojasa tada je podržalo 14 država, 18 ih je bilo neodređeno, a neobalne države nisu se uopće izjasnile. Samo tri države izjasnile su se izričito protiv uvođenja vanjskog pojasa - Velika Britanija, Australija i Japan. Detaljnije vidi: V. IBLER, *o.c.*, str. 55.; T. SCOVAZZI, *The Evolution of International Law of the Sea, New issues, New Challenges*, *Recueil des cours de l'Academie de Droit international*, The Hague/Boston/London, vol. 286, 2001., str. 88.

²⁴ Prema Natku Katičiću važnost vanjskog pojasa ogleda se u tome što je "poslužio u borbi većine država protiv stajališta velikih pomorskih sila, koje su zbog svojih ekonomskih i političkih zahtjeva suzbijale svaki pokušaj proširenja teritorijalnog mora preko minimalne granice od tri milje" Vidi: N. KATIČIĆ, *More i vlast obalne države*, Zagreb, 1953. str. 309.

se u članku 24. te konvencije odnose na vanjski pojas. Nijedno izaslanstvo nije glasalo protiv tih odredbi, za je glasalo 60 država, a 13 ih se suzdržalo. Uz širinu novog pojasa, koja zajedno s teritorijalnim morem nije smjela prelaziti 12 milja, države su se na toj konferenciji složile i da se vanjski pojas ne steže *ab initio* i *ipso facto*, nego da ga svaka država mora izričito proglasiti.²⁵

Iako je na Trećoj konferenciji UN-a o pravu mora postignuta suglasnost o 12 milja širokome teritorijalnom moru, a priznato je i pravo obalnih država na gospodarski pojas, ipak je većina država smatrala da je vanjski pojas koristan pravni institut i u novome pravnom poretku na moru. U Konvenciju iz 1982. unijeta je još jedna nadležnost obalne države u tom pojasu, a određene su i njegove nove, šire granice.

---

²⁵ Opširnije o tome vidi: U. LEANZA, *Le attività degli stati nell' ambito degli spazi liberi*, Napoli, 2000., str. 64-65.

III. ŠIRINA VANJSKOG POJASA I MOGUĆE GRANICE NJEGOVA PROSTIRANJA ISPRED OBALA REPUBLIKE HRVATSKE

Svaka obalna država kojoj geografski položaj njezine obale to dopušta jednostranim aktom može proglasiti vanjski pojas i time zakonito steći nova prava u morskom prostoru u nastavku svoga teritorijalnog mora.²⁶ Najveća dopuštena širina toga pojasa određena je člankom 33(2). Konvencije UN-a o pravu mora:

“Vanjski pojas ne može se prostirati preko 24 morskih milja od polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora.”

Iz tog pravila jasno proizlazi da granice protezanja vanjskog pojasa obalne države osim o položaju njezine obale,²⁷ ovise i o širini njezinoga teritorijalnog mora. Stoga obalne države koje su poput Hrvatske imale mogućnost proglasiti punu širinu svoga teritorijalnog mora od 12 milja, u njegovome nastavku u smjeru pučine mogu uspostaviti i vanjski pojas u širini od najviše 12 milja. Ako je širina teritorijalnog mora obalne države uža od 12 milja, vanjski pojas može biti širi od njezinoga teritorijalnog mora ali se ne smije protezati preko najveće ukupne udaljenosti od 24 milje od polaznih crta. S obzirom na to da se najuže teritorijalno more danas u svijetu proteže do granice od tri morske milje (Jordan i Palau),²⁸ vanjski pojas može biti širok najviše 21 milju. Obalne države koje su poput Grčke i Turske u Egejskome moru odredile širinu teritorijalnog mora od 6 milja, mogle bi imati vanjski pojas širok 18 milja.²⁹

---

²⁶ O jednostranom stjecanju nekih prava obalne države temeljem pravila međunarodnoga prava mora detaljnu analizu vidi: V. Đ. DEGAN, V. BARIĆ PUNDA, Jednostrani akti država u pravu mora napose s obzirom na spor Slovenije i Hrvatske na Sjevernom Jadranu, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 2008., br. 4, str. 855-860.

²⁷ Valja uzeti u obzir ukupnu širinu mora pred obalama dotične države (položaj na nekom uskom tjesnacu ili zaljevu i sl.).

²⁸ Table of claims to maritime jurisdiction, http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/tablesummary_of_claims.pdf (Valja napomenuti da Jordan, kao država u nepovoljnom geografskom položaju, nema morskog prostora u kojem bi takav pojas mogla proglasiti.).

²⁹ Te dvije države vanjski pojas nisu proglasile zbog složenih problema razgraničenja u Egejskome moru. Teritorijalno more Grčke i danas se proteže “šest morskih milja od obale”, u skladu s propisima usvojenim još prije više od sedam desetljeća (Zakonom br. 230 od 17. rujna 1936. - *National Legislation on the Territorial Sea, the Right of Innocent Passage and Contiguous Zone*, United Nations, New York, 1995., str. 142). Predsjedničkim dekretom iz 1931. godine određena je širina teritorijalnog mora Grčke za svrhe civilnog zračnog prometa do granice od “deset morskih milja od obale” (Decree of 6/18 September 1931 to define the extent of the territorial waters for the purposes of aviation and the control thereof, *ibid.*) O važnosti proširenja te jurisdikcije za Grčku, prvenstveno zbog zaštite podvodnih arheoloških nalazišta vidi: P. SIOUSSOURAS, *o.c.*, str. 65.

Turska ispred svojih obala u Crnome moru i jugoistočnom dijelu Sredozemlja (istočno od meridijana 029°05'E) danas ima teritorijalno more široko 12 milja. Jedino u Egejskome moru granica njezine

Budući da se prema članku 24(2). Konvencije iz 1958., vanjski pojas nije mogao protezati “*preko dvanaest milja od polazne crte od koje se mjeri širina teritorijalnog mora*”, valja upozoriti na bitnu razliku među odredbama dviju konvencija u pogledu prostornog definiranja toga pravnog instituta. Prema Ženevskoj konvenciji one države koje su odredile punu širinu teritorijalnog mora od 12 milja, uopće nisu mogle imati vanjski pojas. Zbog toga su neke države poput Italije 1974. i bivše Jugoslavije 1979. godine, donošenjem propisa o proširenju svojih teritorijalnih mora na 12 milja, izgubile svoje dotadašnje vanjske pojaseve.³⁰

Vanjski pojas koji se proteže do maksimalne širine od 24 milje od polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora, danas u svijetu ima velika većina od 85 država koje u taj pojas proglasile, čak njih 77. Četiri države imaju vanjski pojas koji se proteže do 18. milje od polaznih crta - Bangladeš, Gambija, Saudijska Arabija i Sudan, a vanjski pojas Venezuele proteže se do 15. milje od polaznih crta, u nastavku njezinoga 12 milja širokoga teritorijalnog mora. Najuži je vanjski pojas Finske koji se proteže do 14. milje od polaznih crta, dakle, u širini od samo dvije milje od vanjske granice njezinoga teritorijalnog mora.³¹

Šire granice vanjskog pojasa koje su neke države u prošlosti proklamirale izazivale su brojne prosvjede, pa su ti ekstremni zahtjevi povučeni. Tako je Namibija 1990. godine usvojila propise o ostvarivanju prava nadzora u pojasu širokom čak 200 milja. Ipak, nakon prosvjeda Sjedinjenih Američkih Država i Njemačke, godinu dana kasnije donijela je nove propise o 24 milje širokome vanjskom pojasu.³² Ta-

---

suverenosti ne prelazi udaljenost od 6 milja, u skladu s načelom reciprociteta, koje je utvrđeno još zakonom od 15. svibnja 1964. godine. Novi zakon br. 2674 od 20. svibnja 1982., koji je i danas na snazi, jasno je potvrdio turski zahtjev za 12 milja širokim teritorijalnim morem isključujući Egej (*National Legislation on the Territorial Sea...*, str. 385.).

³⁰ Italija je Zakonom br. 1424 još 1940. godine ustanovila vanjski pojas u širini od 6 milja, uz isto toliko široko teritorijalno more. Kada je zakonom br. 359 od 14. veljače 1974. svoje teritorijalno more proširila do granice od 12 milja, ostala je bez vanjskog pojasa (*National Legislation on the Territorial Sea...*, str. 173.) Detaljnije o tome vidi: U. LEANZA, *Il nuovo diritto del Mare e la sua applicazione nel Mediterraneo*, Torino, 1993., str. 242-243.

Bivša Jugoslavija je u skladu sa Zakonom o obalnom moru, vanjskom morskom pojasu i epikontinentalnom pojasu iz 1965. godine u nastavku teritorijalnog mora od 10 milja imala vanjski pojas od dodatne dvije milje radi sprječavanja i kažnjavanja povreda svojih carinskih, fiskalnih i sanitarnih propisa, te propisa o prelasku granice. Izmjenom tog zakona 1979. godine njezino teritorijalno more je prošireno sa 10 na 12 milja, ali je Jugoslavija time izgubila vanjski pojas i do svoga raspada više ga nije uspostavila, unatoč mogućnosti da ga u skladu s Konvencijom iz 1982. proglasi do 24. milje od polaznih crta. Tekstove spomenutih propisa vidi: V. BARIĆ PUNDA, D. RUDOLF ml., *Pravo mora - dokumenti, mišljenja znanstvenika, komentari*, Split, 2007., str. 328.

³¹ Vidi bilj. 28.

³² Detaljnije vidi: A. G. O. ELFERINK, (ur.), *Stability And Change in the Law of the Sea: The Role of the Los Convention*, Leiden, 2005., str. 124.

kođer je i Sirija, ali tek nakon četiri desetljeća, odredbama zakona iz 2003. godine protezanje svoga vanjskog pojasa napokon uskladila s dopuštenim međunarodno-pravnim limitom.³³ Vanjski pojas ta je država prvi put uspostavila zakonom iz 1963. godine u širini od 18 milja. Prema propisima iz 1981., sirijski pojas nadzora širok 6 milja nastavljao se na teritorijalno more koje se tada protezalo do udaljenosti od čak 35 milja. Time je, dakle, bila obuhvaćena ukupna širina od 41 milje, umjesto najveće dopuštene - do 24. milje od polaznih crta.³⁴

Osim DNR Koreje koja je proglasom svoga Vojnog zapovjedništva 1. kolovoza 1977. uspostavila 50 milja široku vojnu zonu,³⁵ sve države koje danas imaju vanjski pojas, njegove vanjske granice odredile su u skladu s člankom 33(2). Konvencije UN-a o pravu mora – do udaljenosti od 24 milje od polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora.³⁶

U kojem bi se prostoru uz hrvatsku državnu granicu na moru taj pravni režim mogao primjenjivati, jasno se vidi na priloženoj karti potencijalnoga vanjskog pojasa Republike Hrvatske. Od vanjske granice hrvatskoga teritorijalnog mora u smjeru pučine, taj pojas bi se mogao prostirati u jednakoj širini od 12 milja kao i njezino teritorijalno more, odnosno do 24. milje od polaznih crta, a ukupno bi mogao obuhvaćati 14 272 četvorna kilometra.

---

³³ Vidi članak 19. Zakona br. 28 iz 2003., Definition of Internal Waters and Territorial Sea Limits of the Syrian Arab Republic, *Law of the Sea Bulletin*, 2004., No. 55, str. 14.

³⁴ O tim ranijim sirijskim propisima o vanjskom pojasu vidi: A. A. EL-HAKIM, *The Middle Eastern States and the Law of the Sea*, Manchester, 1979., str. 21.; A. DRYSDALE, G. H. BLAKE, *The Middle East and North Africa, A Political Geography*, Oxford/New York/Toronto, 1985., str. 121.

³⁵ Opširan prikaz vidi: C. PARK, The 50-Mile Military Boundary Zone of North Korea, *The American Journal of International Law*, Vol. 72, br. 4, 1978., str. 866-875.

³⁶ Među njima je i 7 država koje nisu stranke Konvencije iz 1982. – Iran, Istočni Timor, Kambodža, Sirija, Sjedinjene Američke Države, Ujedinjeni Arapski Emirati i Tajvan. Prema: Chronological lists of ratifications of accessions and successions to the Convention and the related Agreements as at 01 March 2010, http://www.un.org/Depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm.

POTENCIJALNI VANJSKI POJAS REPUBLIKE HRVATSKE

Nakon uspostavljanja svoga pojasa nadzora Republika Hrvatska bi se o njegovim granicama trebala sporazumjeti sa susjednim državama – Italijom³⁷ i Crnom Gorom,³⁸ iako ni jedna od njih još nije formalno proglasila svoj vanjski pojas.

Međutim, Italija je 2004. godine usvojila Zakonik o kulturnim dobrima i krajobrazu, sadržan u Zakonskom dekretu br. 42.³⁹ kojim je proširila svoju jurisdikciju na zaštitu arheoloških i povijesno vrijednih predmeta u morskom pojasu “koji se proteže dvanaest morskih milja računajući od vanjske granice teritorijalnog mora.”⁴⁰ Iako je taj pojas u talijanskoj pravnoj literaturi nazvan *arheološkom zonom* (tal. *zona archaeologica*) zbog jurisdikcije koja je ograničena samo na zaštitu kulturnih dobara u skladu s Konvencijom UNESCO-a iz 2001., riječ je zapravo o pravima koja su i tom konvencijom kao i Konvencijom iz 1982. obalnim državama zajamčena jedino u vanjskom pojasu. Stoga se može se smatrati da je Italija 2004. godine uspostavila svojevrsan reducirani oblik vanjskog pojasa. Valja napomenuti da se pojam *arheološka zona* ne spominje ni u jednoj od konvencija o pravu mora, kao ni u Konvenciji o zaštiti podvodne kulturne baštine iz 2001. Naziv *vanjski pojas* (tal. *zona contigua*) već se ranije navodio u talijanskim zakonskim tekstovima, ne samo prije 1974. godine (kada je Italija zbog proširenja teritorijalnog mora na 12 milja ostala bez vanjskog pojasa)⁴¹ nego i 2002. godine - u članku 11. tzv. Zakona Bossi-Fini.⁴²

Budući da se arheološka zona Italije naslanja na njezino teritorijalno more široko također 12 milja, u uskim jadranskim područjima dijelom zalazi u prostor našega epikontinentškog i zaštićenog ekološko-ribolovnog pojasa, preklapajući se s prostorom u kojem bi se trebao prostirati budući vanjski pojas Republike Hrvatske.

---

³⁷ S Talijanskom Republikom granica između teritorijalnih mora utvrđena je Ugovorom između SFR Jugoslavije i Republike Italije. Ugovor je potpisan u Osimu 1975., a stupio na snagu 3. travnja 1977. godine. Tekst vidi: *Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori*, br. 1/1977.

³⁸ Privremeno razgraničenje s Crnom Gorom uređeno je *Protokolom između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Savezne Republike Jugoslavije o privremenom režimu uz južnu granicu između dviju država* koji je potpisan 10. prosinca 2002. godine, a stupio je na snagu činom potpisivanja. Privremena granična crta povučena je u Bokokotorskom zaljevu i bočna granica teritorijalnog mora izvan tog zaljeva u smjeru pučine.

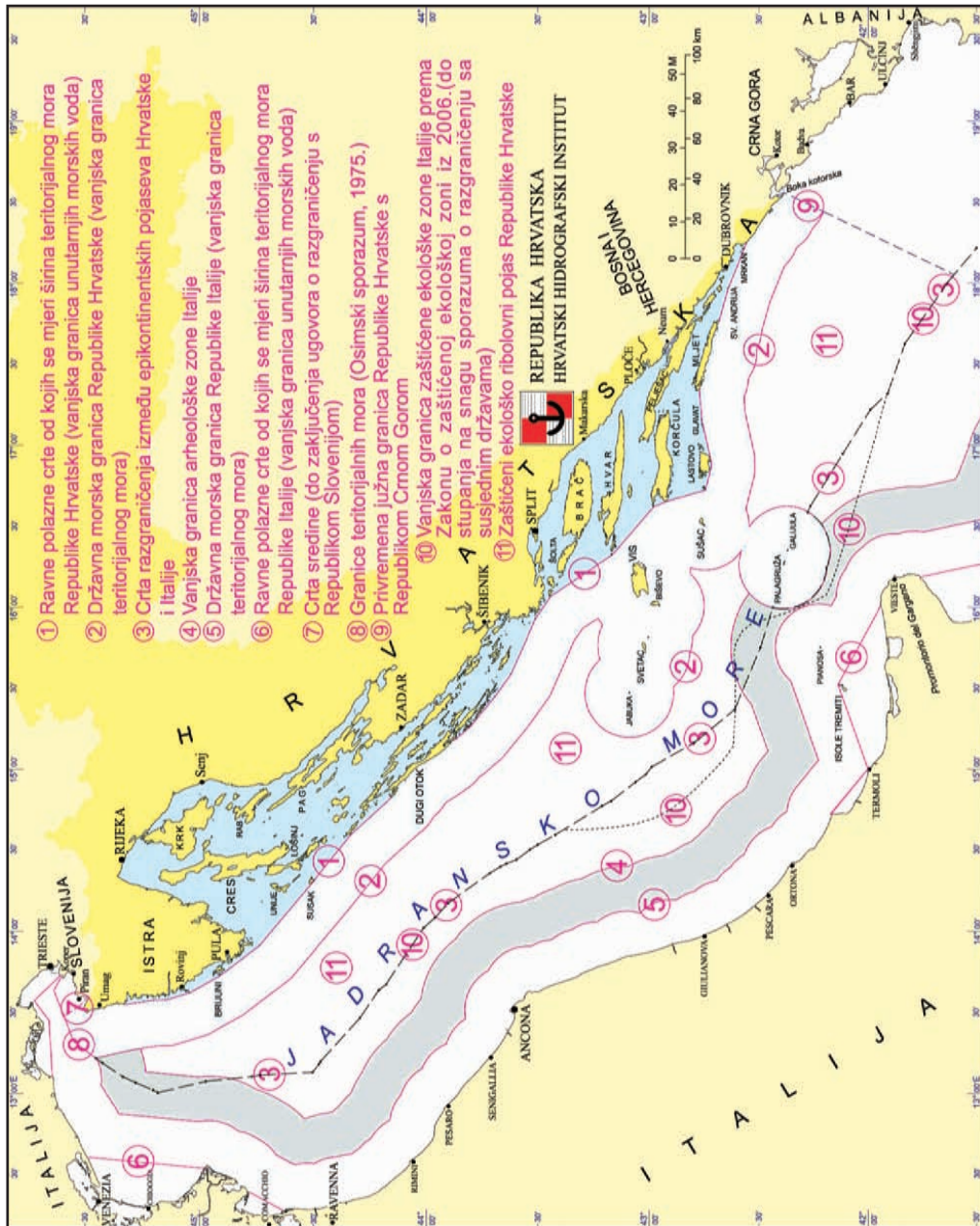
³⁹ Decreto Legislativo 22 gennaio 2004, n. 42, “Codice dei beni culturali e del paesaggio, ai sensi dell’articolo 10 Legge 6 luglio 2002, n. 137”, *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana* 45, 2004. – Supplemento Ordinario n. 28.

⁴⁰ Članak 94. talijanskog zakonika.

⁴¹ Vidi bilj. 30.

⁴² Propisima tog zakona izmijenjeni su dotadašnji talijanski propisi o imigraciji i azilu. Spomenuta odredba (stavak 9. članka 11.) u talijanskome izvorniku glasi: “**La nave italiana in servizio di polizia**, che incontri nel mare territoriale o nella **zona contigua**, una nave, di cui si ha fondato motivo di ritenere che sia adibita o coinvolta nel trasporto illecito di migranti, può fermarla, sottoporla ad ispezione e, se vengono rinvenuti elementi che confermino il coinvolgimento della nave in un traffico di migranti, sequestrarla conducendo la stessa in un porto dello Stato.” Legge 30 luglio 2002, n. 189 (Legge Bossi-Fini), <http://www.interno.it/mininterno/export/sites/default/it/sezioni/ministero/>.

ARHEOLOŠKA ZONA REPUBLIKE ITALIJE⁴³

⁴³ Prikaz prostiranja te zone (između crta označenih brojevima 4 i 5) na priloženoj karti, izrađen je s obzirom na njezinu proglašenu širinu od 12 milja u nastavku talijanskoga teritorijalnog mora (prema članku 94. Zakonika o kulturnim dobrima i krajobrazu iz 2004. godine).

Uzimajući u obzir taj postupak Italije, smatramo da je Hrvatska već trebala proklamirati barem ista prava kao i Italija, odnosno već uspostaviti svoj vanjski pojas sa svim njegovim sadržajima. Valja međutim istaknuti da i prije takvog proširenja hrvatske jurisdikcije, Italija ne može svoju jurisdikciju u pogledu arheoloških i povijesnih predmeta proširiti svugdje uzduž Jadrana do dvanaeste milje od vanjske granice svoga teritorijalnog mora.⁴⁴

Budući da Konvencija iz 1982. pitanju razgraničenja vanjskih pojaseva između susjednih država nije posvetila niti jednu odredbu, treba podsjetiti na način rješavanja toga pitanja prema Konvenciji o teritorijalnome moru i vanjskom pojasu:

“Kad obale dviju država leže sučelice ili međusobno graniče, nijedna od tih država nije ovlaštena, ako među njima nema suprotnog sporazuma, proširiti svoj vanjski pojas preko crte sredine, kojoj je svaka točka jednako udaljena od najbližih točaka polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora.”

Razvidno je, dakle, da je to pravilo iz članka 24(3). Konvencije iz 1958. vrlo slično onome o razgraničenju teritorijalnih mora. Ipak, kao razlog za odstupanje od crte sredine predviđen je jedino suprotan sporazum obalnih država u pitanju, ali ne i historijski naslov ili neke druge posebne okolnosti. S obzirom da u Konvenciji o pravu mora to pravilo nije ponovljeno, niti je u tu svrhu usvojeno bilo kakvo drugo pravilo,⁴⁵ može se zaključiti da je Treća konferencija o pravu mora u potpunosti zanemarila problem razgraničenja tih morskih prostora.⁴⁶ Delimitacijsko pravilo u Konvenciji iz 1982. nedostaje posebice stoga što su u njezinome članku 303. predviđena i nova prava obalne države vezana uz sprječavanje vađenja arheoloških i

---

⁴⁴ Cf. B. VUKAS, *Maritime Delimitation in a Semi-enclosed Sea: The Case of the Adriatic Sea*, u: Lagoni i Vignes, (ur.), *Maritime Delimitation*, Leiden/Boston, 2006., str. 207.

⁴⁵ Izostavljanje propisa o razgraničenju vanjskih pojaseva u Konvenciji iz 1982., prema profesoru V. Đ. Deganu, može se razumno protumačiti “jedino kao namjera sastavljača teksta Konvencije iz 1982., da se njezin propis iz članka 74. o razgraničenju gospodarskog pojasa, ujedno primjenjuje i na razgraničenje vanjskog, ali i epikontinentnog pojasa jedinstvenom crtom.” O prednostima takvog razgraničenja za sigurnost plovidbe, ribolova i drugih dopuštenih upotreba mora, kada se spomenuti morski prostori preklapaju, vidi: V. Đ. DEGAN, *O granicama na prostorima mora, morskog dna i podzemlja*, *Usporedno pomorsko pravo*, 1991., br. 131-132, str. 193.

⁴⁶ Bivša SFR Jugoslavija je prilikom ratifikacije Konvencije UN-a o pravu mora (27. studenoga 1985.) priložila sljedeću izjavu: “Iz činjenice da među odredbama Konvencije, koje se odnose na vanjski pojas (čl. 33), nema pravila o razgraničenju vanjskog pojasa država koje leže sučelice ili se graniče, Vlada SFR Jugoslavije zaključuje da će se na razgraničenje vanjskog pojasa i među strankama Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora primjenjivati načela običajnog međunarodnog prava koja su kodificirana u stavku 3. članka 24. Konvencije o teritorijalnome moru i vanjskom pojasu, potpisane u Ženevi 29. travnja 1958.” Kritički prikaz te izjave vidi: V. Đ. DEGAN, *Režim dijelova unutrašnjih voda naknadno zahvaćenih ravnim polaznim crtama*, *Jugoslavenska revija za međunarodno pravo*, br. 3, 1988., str. 406-409.

povijesnih predmeta s dna njezinoga vanjskog pojasa te kažnjavanje nedopuštene trgovine tim predmetima, koja su nedvojbeno isključive naravi. Do kraja Treće konferencije UN-a o pravu mora nedostatak takvog pravila ostao je bez ikakvog obrazloženja, unatoč prigovorima niza država.⁴⁷ Valja stoga podsjetiti na članak 311(1). Konvencije u kojem je navedeno: “*Između država stranaka, ova Konvencija ima prevagu nad Ženevskim konvencijama o pravu mora, od 29. travnja 1958.*” Dakle, taj članak Konvencije iz 1982. ne isključuje primjenu Ženevske konvencije između država stranaka, nego samo svojim odredbama daje prioritet. Stoga se za pitanje koje nije riješeno Konvencijom UN-a o pravu mora, i između država stranaka te konvencije može primijeniti pravilo sadržano u Konvenciji iz 1958.⁴⁸ Valja ipak napomenuti, da su i Hrvatska i obje susjedne države s kojima će se trebati sporazumjeti o granicama svoga budućeg pojasa nadzora, stranke Konvencije o teritorijalnome moru i vanjskom pojasu.⁴⁹

U pogledu pitanja razgraničenja vanjskih pojaseva u doktrini se često ističe uska povezanost režima vanjskog pojasa i teritorijalnog mora, pa se i primjena istih temeljnih principa crte sredine na razgraničenje oba ta pravna režima ocjenjuje logičnom.⁵⁰ Na ovome mjestu valja spomenuti i jedan talijanski nacrt zakona koji je prethodio usvajanju spomenutoga Zakonskog dekreta iz 2004. godine, a predviđao je razgraničenje upravo crtom sredine ukoliko se arheološka zona Italije preklapa sa sličnom zonom ili teritorijalnim morem susjedne države.⁵¹

Uzimajući u obzir sve naprijed navedeno, može se zaključiti da bi Hrvatska nakon proglašenja vanjskog pojasa, do postizanja sporazuma o razgraničenju s talijanskim arheološkom zonom, svoja prava i jurisdikcijska ovlaštenja mogla ostvarivati u tom pojasu do crte sredine kojoj je svaka točka jednako udaljena od najbližih točaka vanjskih granica teritorijalnog mora Hrvatske i teritorijalnog mora Italije. I do postizanja konačnog sporazuma o razgraničenju s Crnom Gorom, Hrvatska bi mogla ostvarivati prava i jurisdikcijska ovlaštenja u svome vanjskom pojasu do crte koja

---

⁴⁷ O tim raspravama na Konferenciji opširnije vidi: B. VUKAS, *The Law of the Sea, Selected Writings*, Leiden/Boston, 2004., str. 89 i d.; A. STRATI, *The Protection of the Underwater Cultural Heritage: An Emerging Objective of the Contemporary Law of the Sea*, The Hague, 1995., str. 183.

⁴⁸ Cf. B. VUKAS, *o.c.*, str. 93.; A. STRATI, *o.c.*, str. 184.

⁴⁹ Uz Ženevsku konvenciju o teritorijalnome moru i vanjskom pojasu iz 1958. godine, Hrvatska je vezana od 8. listopada 1991., Italija od 17. prosinca 1964., a Crna Gora od 3. lipnja 2006.

⁵⁰ Vidi: B. VUKAS, *o.c.*, (bilj. 45), str. 208.; A. STRATI, *ibid.* O primjeni crte sredine na razgraničenje vanjskih pojaseva vidi također: I. PAPANICOLOPULUA, A Note on Maritime Delimitation in a Multizonal Context: The Case of the Mediterranean, *Ocean Development and International Law*, Vol. 38, 2007., str. 386-387.; E. D. BROWN, *o.c.*, str. 135.

⁵¹ R. GARABELLO, *La convenzione UNESCO sulla protezione del patrimonio culturale subacqueo*, Milano, 2004., str. 164.

se nastavlja na granicu između teritorijalnih mora Hrvatske i Crne Gore u smjeru pučine, prema Protokolu o privremenom režimu uz južnu granicu iz 2002. godine.⁵²

IV. PRAVA OBALNE DRŽAVE U VANJSKOME POJASU I INTERESI HRVATSKE

Proglašenjem vanjskog pojasa obalna država u novom prostoru svoje jurisdikcije u nastavku teritorijalnog mora, može steći niz prava i ovlaštenja čiji je djelokrug određen člancima 33. i 303. Konvencije UN-a o pravu mora te člankom 8. Konvencije UNESCO-a o zaštiti podvodne kulturne baštine. Taj dodatni prostor njezine jurisdikcije proteže se, kao što je već izloženo, od vanjske granice njezina teritorijalnog mora do 24. milje od polaznih crta. Prema članku 33(1). Konvencije iz 1982:

“ U pojasu mora koji se nalazi uz njezino teritorijalno more, nazvanom vanjski pojas, obalna država može vršiti nadzor potreban da bi:

- (a) spriječila kršenje svojih carinskih, fiskalnih, useljeničkih ili zdravstvenih zakona i drugih propisa na svom području ili u svom teritorijalnom moru;*
- (b) kaznila kršenje tih zakona i drugih propisa počinjeno na svom području ili u svom teritorijalnom moru.”*

Iz citiranih odredbi Konvencije razvidna je temeljna svrha ovlaštenja obalne države u vanjskom pojasu - osigurati djelotvorno ostvarivanje carinskih, fiskalnih, useljeničkih ili zdravstvenih propisa u područjima pod suverenom obalne države. Obalnoj državi u pogledu tih propisa ne daje se dakle pravo normiranja, nego samo tzv. provedbena jurisdikcija – tj. pravo ostvarivanja postojećih propisa. Ona je ovlaštena kažnjavati već počinjena kršenja svojih propisa iz svake od navedene četiri skupine i spriječiti da ona budu počinjena na njezinu državnom području.⁵³

Nadzor u vanjskom pojasu ostvaruje se nad stranim brodovima čija su odredišta – luka, pristanište ili sidrište obalne države, ali se također može pregledati i brod koji samo prolazi tim pojasom, ako se osnovano sumnja da namjerava prekršiti carinske, fiskalne, useljeničke ili zdravstvene propise obalne države.⁵⁴ Ako se prilikom pregle-

---

⁵² Na takva rješenja upućuju i prijelazne odredbe Prijedloga dopuna i izmjena javnopravnih odredbi Pomorskog zakonika iz 2004. Vidi: V. BARIĆ PUNDA, O morskim i podmorskim prostorima Republike Hrvatske u Pomorskom zakoniku iz 2004., *Poredbeno pomorsko pravo*, br. 161, 2007., str. 69.

⁵³ Cf. R. R. CHURCHILL, A. V. LOWE, *o.c.*, str. 116-117.

⁵⁴ Obalna država može naložiti npr. da se brod koji prijete prenijeti neku zaraznu bolest (putem tereta ili osoba na brodu) u vanjskom pojasu podvrgne posebnim mjerama zaštite poput karantene. Vidi pobliže: D. RUDOLF, *o.c.*, str. 191.

da ustanovi da je brod te propise prekršio unutar njezinih državnih granica, naložit će mu se da uplovi u najbližu luku radi provođenja sudskog ili prekršajnog postupka te eventualnog kažnjavanja. U prostoru pod režimom vanjskog pojasa brod je podložan zaustavljanju, pregledu i pretrazi te upućivanju u luku obalne države odnosno zadržavanju, u skladu sa zakonima obalne države koji se primjenjuju ako su prekršeni propisi iz spomenuta četiri područja.⁵⁵ Prema članku 111. Konvencije iz 1982., u vanjskom pojasu može se poduzeti i progon stranoga broda,⁵⁶ ako je u unutarnjim morskim vodama, teritorijalnome moru ili na kopnu obalne države prekršio propise koje ona štiti u vanjskom pojasu.⁵⁷

Države ne moraju, naravno, u svojim zakonodavstvima predvidjeti zaštitu propisa iz sve četiri skupine koje su izričito navedene u Konvenciji iz 1982., nego mogu preuzeti nadzor nad poštivanjem samo nekih od njih. U svoje zakone mogu unijeti primjerice odredbe o sprječavanju i kažnjavanju kršenja samo svojih carinskih propisa, ili samo svojih zdravstvenih propisa, ali ne bi smjele dodavati propise iz područja koja nisu navedena u Konvenciji. Usprkos tome što je riječ o pravilima općega međunarodnog prava, jer su identični okviri nadzora u vanjskom pojasu obalnoj državi priznati i člankom 24(1). Konvencije iz 1958., neke države su ipak u svojim nacionalnim propisima koji se odnose na taj pojas, obuhvatile i dodatna područja zaštite.⁵⁸

---

⁵⁵ O mjerama nadzora i kažnjavanja u vanjskom pojasu vidi više: A. A. KOVALEV, W. E. BUTLER, *Contemporary Issues of the Law of the Sea: Modern Russian Approaches*, Utrecht 2004., str. 38-39. Kao primjer primjene tih mjera u praksi vidi članak 12. zakona Kanade iz 1996. (An Act respecting the oceans of Canada), http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/CAN_1996_Act.pdf.

⁵⁶ U članku 111(1). Konvencije, navedeno je da "...progon mora započeti dok se strani brod ili jedna od njegovih brodica nalazi u unutarnjim vodama, u arhipelaškim vodama, u teritorijalnom moru ili vanjskom pojasu države koja progona, i može se nastaviti izvan teritorijalnog mora ili vanjskog pojasa samo pod uvjetom da nije bio prekinut. Nije potrebno da brod koji daje nalog za zaustavljanje također bude u teritorijalnom moru ili vanjskom pojasu u času kad strani brod, koji plovi u teritorijalnom moru ili vanjskom pojasu, primi nalog za zaustavljanje. Ako se strani brod nalazi u vanjskom pojasu, definiranom u članku 33., progon se može poduzeti samo zbog kršenja prava za čiju je zaštitu taj pojas ustanovljen."

⁵⁷ Opširnije vidi: E. D. BROWN, *o.c.*, str. 135-136. Općenito o pravu progona stranih trgovačkih brodova vidi: D. RUDOLF, *o.c.*, str. 226-230.

⁵⁸ Valja napomenuti da su se još na Konferenciji UN-a o pravu mora u Ženevi neke države zalagale za šire okvire zaštite u vanjskom pojasu, koji bi obuhvaćali i prava obalne države u pogledu sigurnosti te ribolova. Poljska je predlagala da se režimom vanjskog pojasa obuhvate i mjere radi sprječavanja i kažnjavanja "kršenja njezine sigurnosti". U obrazloženju toga prijedloga poljski predstavnik je istaknuo je da je njegova prvenstvena svrha obuhvatiti takva kršenja "počinjena i u samome vanjskom pojasu". Komisija za međunarodno pravo nije priznala ta prava u vanjskom pojasu zbog "vrlo nejasnog termina *sigurnost*" koji bi mogao otvoriti vrata zloupotrebama, a na Konferenciji prijedlog nije dobio potrebnu dvotrećinsku većinu. Uz posebna prava u pogledu sigurnosti, Jugoslavija se na toj

Od ukupno 85 država koje su do danas uspostavile vanjski pojas, čak njih 19 je u svoja zakonodavstva unijelo i propise o sigurnosti – Bangladeš, DNR Koreja, Egipat, Haiti, Indija, Iran, Jemen, Kambodža, Kina, Mianmar, Nikaragva, Pakistan, Saudijska Arabija, Šri Lanka, Sudan, Sirija, Ujedinjeni Arapski Emirati, Venezuela i Vijetnam.⁵⁹

Osim zbog ugrožavanja nacionalne sigurnosti, Sirija je u članku 20. Zakona br. 28 iz 2003. godine odredila da u vanjskom pojasu može intervenirati i zbog kršenja svojih carinskih, fiskalnih, useljeničkih i zdravstvenih propisa, ali i propisa koje je usvojila u svrhu zaštite okoliša.⁶⁰ U članku 3. zakona Gambije iz 1969. godine, koji se i danas primjenjuje, navedeno je da ta država u svome vanjskom pojasu koji se proteže do 18. milje od polaznih crta - “ostvaruje nadzor potreban da bi spriječila i kaznila kršenje bilo kojeg zakona ili prava Gambije”.⁶¹ Uz carinske, fiskalne, useljeničke i zdravstvene propise, Malta u prostoru svoga vanjskog pojasa koji se proteže do dvadeset i četvrte milje od polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora, suzbija i kažnjava također i povrede svojih propisa o zaštiti od onečišćenja,⁶² jednako kao i Samoa.⁶³ Valja napomenuti da je među državama koje su proglasile vanjski pojas i nekoliko onih koje u svojim zakonodavstvima uopće nisu precizirale propise zbog kojih u njemu mogu intervenirati.⁶⁴

Ipak, većina zemalja koje su taj pojas uspostavile, u svojim su zakonima slijedile odredbe Konvencije UN-a o pravu mora kojima su određeni okviri njihove preventivne, kontrolne i represivne nadležnosti u tome morskom prostoru. Sva četiri

---

konferenciji zalagala i za rezerviranje isključivoga pravo ribolova obalne države u vanjskom pojasu. Poblježi vidi: D. RUDOLF, *o.c.*, str. 193.; R. R. CHURCHILL, A. V. LOWE, *o.c.*, str. 116-117.; J. SYMONIDES, *o.c.*, str. 207-208.

⁵⁹ Maritime Claims Reference Manual DoD (2008), <http://www.dtic.mil/whs/directives/corres/htm>.

⁶⁰ Vidi bilj. 34.

⁶¹ Territorial Sea and Contiguous Zone Act, 1968, as amended by the Territorial Sea and Contiguous Zone (Amendment) Act, 1969.,
http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/GMB_1969_Act.pdf.

⁶² To proširenje svojih ovlasti Malta je navela u članku 4. svoga zakona - Territorial Waters and Contiguous Zone Act, No. XXXII, as amended by Acts XLVI of 1975, XXIV of 1978, XXVIII of 1981 and I of 2002,
http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/MLT_1971_Act.pdf .
Valja napomenuti da je već 1978. godine Malta proglasila 24 milje širok vanjski pojas. Poblježi vidi: G. H. BLAKE, Coastal state sovereignty in the Mediterranean sea: the case of Malta, *GeoJournal*, 1997., Vol. 41, no. 2, str. 176.

⁶³ Članak 18(2). zakona Samoe iz 1999., Maritime Zones Act No. 1825,
http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/WSM_1999_MaritimeZ.pdf.

⁶⁴ Vidi primjerice zakon Bahreina (Decree-Law No. 8 of 20 April 1993),
http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/BHR_1993_Decree.pdf.

područja navedena u članku 33. Konvencije obuhvatile su u svojim propisima (i to gotovo istim formulacijama kao i u konvencijskim odredbama) brojne države - primjerice Argentina,⁶⁵ Angola,⁶⁶ Bugarska,⁶⁷ Kanada,⁶⁸ Kapverdski Otoci,⁶⁹ Rumunjska⁷⁰ i Ruska Federacija.⁷¹

Osim nadzora carinskih, fiskalnih, useljeničkih i zdravstvenih propisa, kompetencije obalne države u vanjskom pojasu prema Konvenciji iz 1982., obuhvaćaju i nadzor nad arheološkim i povijesnim predmetima nađenima u moru. Uz to što državama nalaže zaštitu tih predmeta, kao što su primjerice različite građevine, potonuli brodovi, njihova oprema i teret (poput amfora, starih oružja i kipova),⁷² Konvencija daje obalnoj državi i pravo sprječavanja njihovoga vađenja s dna njezinoga vanjskog pojasa.

Obalna država je ovlaštena pravno urediti njihovu zaštitu, prvenstveno radi nadziranja prometa tim predmetima odnosno suzbijanja ilegalnih prodaja, na što upućuje članak 303(2). Konvencije:

“Radi nadziranja prometa takvim predmetima, primjenjujući članak 33. obalna država može pretpostaviti da bi njihovo vađenje s morskog dna u pojasu spomenutome u tom članku, bez njezinog odobrenja, prouzročilo kršenje na njezinom području ili u njezinom teritorijalnom moru zakona i drugih propisa navedenih u tome članku.”

U doktrini se iznose različita tumačenja dosega ovlaštenja koje obalne države imaju temeljem te odredbe. Za neke autore riječ je samo o posebnom slučaju primjene članka 33. Konvencije, a za druge članak 303(2). daje obalnoj državi nova, dodatna jurisdikcijska ovlaštenja, potpuno neovisna o onima iz članka 33.⁷³ Unatoč

⁶⁵ Članak 4. zakona Argentine iz 1991., (Act No. 23.968)

http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/ARG_1991_23968.pdf.

⁶⁶ Članak 6. zakona Angole iz 1992., (Law No. 21),

http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/AGO_1992_Law21.pdf.

⁶⁷ Članak 38. Zakona o morskim prostorima, unutarnjim vodama i lukama Bugarske iz 2000. godine, *Law of the Sea Bulletin*, 2002., No. 49, str. 28.

⁶⁸ Članak 11. kanadskog zakona iz 1996., (vidi bilj. 56).

⁶⁹ Članak 11. zakona Kapverdskih Otoka iz 1992., (Law No. 60/IV),

http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/CPV_1992_Law.pdf.

⁷⁰ Članak 7. Zakona o pravnom režimu unutarnjih morskih voda, teritorijalnog mora i vanjskog pojasa Rumunjske iz 1990. godine, *Law of the Sea Bulletin*, 1991., No. 19, str. 9.

⁷¹ Federal Act on the internal maritime waters, territorial sea and contiguous zone of the Russian Federation, *Law of the Sea Bulletin*, 2001., No. 46, str. 16 (članak 23).

⁷² U tu svrhu države se upućuju i na međusobnu suradnju (članak 303(1). Konvencije).

⁷³ Vidi: P. SIOUSSIOURAS, *o.c.*, str. 69-70.; R. R. CHURCHILL, A. V. LOWE, *o.c.*, str. 117.; F. WOLDRIDGE, *o.c.*, str. 783.; T. SCOVAZZI, *o.c.*, (bilj. 20), str. 145-146.

složenim i dijelom nejasnim formulacijama u toj odredbi,⁷⁴ iz njezinoga sadržaja nedvojbeno proizlazi da se protupravne djelatnosti vezane uz arheološke i povijesne predmete nađene u moru nadziru i kažnjavaju u granicama samoga vanjskog pojasa.

Već je istaknuto da carinski, fiskalni, useljenički i zdravstveni propisi moraju biti prekršeni unutar državnih granica obalne države. Tako se brod u vanjskom pojasu može uzaptiti zbog nedopuštene prodaje narkotika u teritorijalnome moru ili na kopnu obalne države, ali ne i zbog takvih aktivnosti u samome vanjskom pojasu.⁷⁵ Propisi o zaštiti arheoloških i povijesno vrijednih predmeta u tom pogledu su iznimka, jer se jedino njihovo kršenje kažnjava i u samome vanjskom pojasu, primjerice neovlašteno vađenja amfora s dna toga pojasa.

I Konvencija UNESCO-a o zaštiti podvodne kulturne baštine, koja je usvojena 2001. godine,⁷⁶ priznaje obalnoj državi važna prava u pogledu kulturnih dobara koja se nalaze na dnu njezinoga vanjskog pojasa. Tim međunarodnim ugovorom, koji je stupio na snagu 2009. godine, sustavno se uređuje očuvanje podvodne kulturne baštine u različitim pojasevima mora, uz uvođenje novih, strožih mjera. U prostoru pod režimom vanjskog pojasa Konvencija izričito daje obalnoj državi legislativna ovlaštenja u svrhu zaštite kulturnog naslijeđa koje se nalazi pod vodom, povremeno ili stalno, barem 100 godina.⁷⁷

S obzirom da je u njezinom članku 8. navedeno da “*države stranke mogu regulirati i odobriti aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu unutar svoga vanjskog pojasa*”, moglo bi se zaključiti da Konvencija UNESCO-a iz 2001. daje obalnoj državi u vanjskom pojasu gotovo jednaku jurisdikciju u pogledu zaštite te baštine kao i u unutarnjim morskim vodama, arhipelaškim vodama i teritorijalnome moru (u skladu s člankom 7).⁷⁸ Međutim, za razliku od morskih pojaseva pod nje-

⁷⁴ Takve formulacije u doktrini se tumače kao posljedica usvajanja kompromisnog rješenja između država koje su se na Trećoj konferenciji UN-a o pravu mora zalagale za proširenje jurisdikcije obalnih država u vanjskom pojasu na zaštitu arheoloških odnosno povijesnih predmeta i velikih pomorskih sila koje je su se tome suprotstavljale. Detaljnije vidi: A. STRATI, *o.c.*, (bilj. 48), str. 162-166.; R.-J. DUPUY, D. VIGNES, *o.c.*, str. 569-570.

⁷⁵ Više vidi: E. D. BROWN, *o.c.*, str. 134.

⁷⁶ Vidi bilj. 8.

⁷⁷ U članku 1(1). Konvencije iz 2001. *podvodna kulturna baština* definirana je kao “svaki trag ljudskog postojanja kulturnog, povijesnog ili arheološkog karaktera koji su se nalazili, djelomično ili potpuno pod vodom, povremeno ili stalno, barem 100 godina, poput (i) lokacija, građevina, zgrada, predmeta i ljudskih ostataka zajedno s njihovim arheološkim i prirodnim okruženjem, (ii) plovila, zrakoplova, drugih prijevoznih sredstava ili njihovih dijelova, njihovog tereta ili drugog sadržaja zajedno s njihovim arheološkim i prirodnim okruženjem; i (iii) predmeta pretpovijesnog razdoblja.”

⁷⁸ Članak 7(1). Konvencije o zaštiti podvodne kulturne baštine glasi: “Države stranke, u ostvarivanju svoje suverenosti, imaju isključivo pravo regulirati i odobravati aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu u svojim unutarnjim morskim vodama, arhipelaškim vodama i teritorijalnome moru.”

zinom suverenošću, u vanjskom pojasu ta svoja ovlaštenja obalna država ostvaruje uz ograničenja navedena u uvodnom dijelu članka 8. – “*ne dovodeći u pitanje, a nastavno na članke 9. i 10. te u skladu sa člankom 303. stavkom 2. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora.*”

S obzirom da članci 9. i 10. Konvencije UNESCO-a uređuju zaštitu podvodne kulturne baštine u gospodarskom i epikontinentskom pojasu, njima uređen režim zaštite valja dakle uzeti u obzir i pri donošenju i provođenju zaštitnih mjera u pogledu te baštine u vanjskom pojasu.⁷⁹ Unatoč tome, kao i upućivanju na članak 303(2). Konvencije iz 1982.,⁸⁰ može se ipak zaključiti da su člankom 8. Konvencije UNESCO-a iz 2001. obalne države u prostoru svoga vanjskog pojasa (od vanjske granice teritorijalnog mora do 24. milje od polaznih crta) izričito dobile snažan instrument zaštite - pravo da vlastitim propisima uređuju zaštitu i očuvanje podvodnog kulturnog nasljeđa koje se u njemu nalazi.

Interes država za zaštitu kulturnih dobara na dnu vanjskog pojasa može se pratiti još od osamdesetih godina prošlog stoljeća, kada su u svoja zakonodavstva započele unositi odredbe o ovlaštenjima koja im u tome morskom prostoru daje članak 303. Konvencije UN-a o pravu mora. Svoju jurisdikciju na podvodnu kulturnu baštinu izvan teritorijalnog mora među prvima je proširio Tunis zakonom iz 1986. godine,⁸¹ a tri godine kasnije slične propise u svoje akte uvrstile su Kina⁸² i Francuska.⁸³ To

---

⁷⁹ Članci 9. i 10. Konvencije UNESCO-a iz 2001. sadrže detaljne odredbe kojima je uređen vrlo složen sustav suradnje (izvješćivanja, konzultacija i koordiniranja aktivnosti) između zainteresiranih država u svrhu učinkovite zaštite kulturnih dobara koja se nalaze u prostorima pod režimom gospodarskog i epikontinentskog pojasa. Prema članku 9(1). “sve države stranke odgovorne su za zaštitu podvodne kulturne baštine u gospodarskom pojasu i u epikontinentskom pojasu...”. Sukladno tome države stranke su dužne zahtijevati od svojih državljana i zapovjednika brodova, koji viju njihovu zastavu, da prijave otkrića kulturne baštine kao i namjeru poduzimanja aktivnosti usmjerenih na tu baštinu koja se nalazi u gospodarskom i epikontinentskom pojasu. Sam postupak izvješćivanja razlikuje se ovisno o tome nalazi li se lokalitet u gospodarskom odnosno epikontinentskom pojasu dotične obalne države ili u pojasevima pod jurisdikcijom neke strane države, ali je cilj jedinstven – osigurati slanje informacija o otkriću kulturnih dobara svim zainteresiranim državama strankama (obalnoj državi u čijem se gospodarskom odnosno epikontinentskom pojasu taj lokalitet nalazi, ali i svim ostalim državama koje mogu dokazati svoju vezu s tom baštinom).

⁸⁰ U članku 3. Konvencije UNESCO-a o zaštiti podvodne kulturne baštine navedeno je da ta konvencija “ne dovodi u pitanje prava, nadležnost i obveze država sukladno međunarodnom pravu, uključujući Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravu mora” te da se ta konvencija “tumači i primjenjuje u kontekstu i sukladno međunarodnom pravu, uključujući Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravu mora.”

⁸¹ Law No. 86-35, *Journal officiel de la Republique tunisienne*, No.31.

⁸² Law on the Territorial Sea and Contiguous Zone of 25 February 1992,
http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/CHN_1992_Law.pdf.

⁸³ Act No. 89-874 of 1 December 1989 concerning Maritime Cultural Assets and amending the Act of 27 September 1941 Regulating Archaeological Excavations, *Law of the Sea Bulletin*, 1990., No. 16, str. 12. Treba napomenuti da je Francuska već 1987. godine u Zakonu br. 1157, čiji se propisi

pravo iskoristila je i Južnoafrička Republika, obuhvaćajući u svom zakonu iz 1994. godine,⁸⁴ uz “predmete iz područja kulture” i sve ostale sadržaje čiju zaštitu Konvencija UN-a o pravu mora omogućava obalnim državama u vanjskom pojasu. Propise o nadzoru nad arheološkim i povijesno vrijednim predmetima u svoje zakonodavstvo je unijela i Danska,⁸⁵ a tijekom 2004. godine svoju jurisdikciju nad podvodnom kulturnom baštinom do 24. milje od polaznih crta proširili su Italija,⁸⁶ Cipar⁸⁷ i Alžir.⁸⁸

Takav interes Republika Hrvatska do danas nije iskazala, unatoč tome što se u podmorju izvan našega teritorijalnog mora, posebice uz njegovu vanjsku granicu, nalaze brojni vrijedni arheološki lokaliteti. Budući da prema konvencijama o pravu mora arheološki, kulturni i povijesno vrijedni predmeti u području našega epikontinetskog i ekološko-ribolovnog pojasa nisu zaštićeni, neka od tih nalazišta već su godinama izložena bezobzirnoj devastaciji.⁸⁹ Budući da nije proglasila svoj vanjski

---

odnose na borbu protiv opojnih sredstava, unijela odredbu o uspostavljanju 24 milje širokog pojasa carinskog nadzora općenitoga karaktera. (Act of 31 December 1987 concerning the campaign against drug trafficking and amending certain provisions of the Penal Code (čl. 44.), *Law of the Sea Bulletin*, 1988., No. 12, str. 13.). U tome morskom prostoru od 1. prosinca 1989. godine, u skladu s propisima Zakona br. 89-874, Francuska ostvaruje i prava vezana uz zaštitu predmeta arheološke i povijesne naravi. Tim zakonom je zabranjena bilo kakva komercijalna djelatnost radi stjecanja ili prodaje tih predmeta kao i njihovo neovlašteno vađenje s morskog dna unutar državnog područja i vanjskog pojasa, a propisane su i stroge kazne za kršenje tih zabrana. (U članku 16. toga zakona predviđena je i kazna zatvora od jednog mjeseca do dvije godine).

⁸⁴ Maritime Zones Act, No. 15,

http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/ZAF_1994_Act.pdf.

⁸⁵ Act No. 9 of 3 January 1992 on the Protection of Nature, samo je jedan od nekoliko zakonskih tekstova Danske koji uređuju pitanja vezana uz jurisdikciju nad arheološkim i kulturnim blagom. Poblježe vidi: A. STRATI, *o.c.*, (bilj. 48), str. 185, 210-211.

⁸⁶ U članku 94. Zakonika o kulturnim dobrima i krajobrazu Italije iz 2004. godine (vidi bilj. 40) navedeno je da se arheološki i povijesni predmeti nađeni na dnu njezinoga pojasa koji se proteže dvanaest milja računajući od vanjske granice teritorijalnog mora “štite u smislu ‘pravila koja se odnose na aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu’, koja su dodana Konvenciji UNESCO-a o zaštiti podvodne kulturne baštine, usvojenog u Parizu 2. studenoga 2001.”

⁸⁷ Law to provide for the Proclamation of the Contiguous Zone by the Republic of Cyprus, *Law of the Sea Bulletin*, 2004., No. 55, str. 21. U članku 4. toga zakona navedeno je da će Cipar u vanjskom pojasu štiti svoje carinske, fiskalne, useljeničke ili zdravstvene propise, te da će provoditi nadzor nad prometom arheološkim i povijesnim predmetima nađenima u moru.

⁸⁸ U članku 2. predsjedničkog dekreta br. 04-344 kojim je Alžir 6. studenoga 2004. ustanovio svoj vanjski pojas, navedeno je da će se nadzor u tom pojasu obavljati “u skladu s člancima 33. i 303. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora”. Vidi: Presidential Decree Establishing a Zone Contiguous to the Territorial Sea, *Law of the Sea Bulletin*, 2005., No. 57, str. 116.

⁸⁹ Prema podacima Ministarstva kulture Republike Hrvatske u našem podmorju nalazi se oko četiri stotine arheoloških lokaliteta koji datiraju od antike do Drugoga svjetskog rata. Neki od njih već su godina, zbog nemogućnosti zaštite, izloženi bezobzirnoj devastaciji. Vidi informativni tekst dr. sc.

pojas, Hrvatska ne može izvan svoga teritorijalnog mora, u prostoru do 24. milje od polaznih crta, ostvarivati spomenuta prava u skladu s člankom 303. Konvencije iz 1982., kao ni zakonodavna ovlaštenja koja Konvencija UNESCO-a iz 2001. u tom pojasu daje obalnim državama u pogledu zaštite kulturnih dobara.⁹⁰

U tome morskom prostoru, koji se na 14 272 četvorna kilometra proteže prema pučini, naša država propušta ostvarivati i nadzor poštivanja svojih carinskih, poreznih i zdravstvenih propisa kao i propisa o kretanju i boravku stranaca, u skladu s člankom 33. Konvencije o pravu mora. Ako se razmotre ta četiri izričito zaštićena interesa na koje se odnosi vanjski pojas u svjetlu čestih vijesti o krijumčarenju narkotika i cigareta Jadranom, kao i pokušaja nesretnih ljudi iz Azije i Afrike da tim putem ilegalno uđu u bogatiji dio Europe,⁹¹ teško je shvatiti potpunu nezainteresiranost za taj pravni režim u Hrvatskoj. U pogledu sigurnosnih ugroza prvenstveno valja izdvojiti južni dio Jadrana, gdje su najčešći ilegalni prelasci granica, krijumčarenje i drugi oblici kriminala.⁹²

S obzirom na skoro pristupanje Hrvatske Europskoj uniji, valja imati na umu i činjenicu da je vanjska granica njezinoga teritorijalnog mora - buduća vanjska granica EU na Jadranu. Zbog svoje razvedenosti i duljine od 948 kilometara, ta granica je prema ocjenama stručnjaka vrlo zahtjevna za nadziranje. Uz sprječavanje njezinih ilegalnih prelazaka, krijumčarenja ljudi, opojnih droga, kao i terorizma, što su važna sigurnosna pitanja i za Europsku uniju⁹³, naša državna tijela uzduž te granice moraju osigurati i neometan promet ljudi, roba i usluga značajnih svakoj turističkoj zemlji.⁹⁴ Stoga i mogućnosti ostvarivanja svih spomenutih prava koja Konvencija UN-a o pravu mora daje obalnim državama u svrhu nadzora morskih prostora uz njihovu državnu granicu na moru, danas za Hrvatsku imaju još veću vrijednost.

Smiljana Gluščevića, voditeljja odjela za podmorsku arheologiju Arheološkog muzeja u Zadru pod naslovom "Podmorska arheološka nalazišta moramo zaštititi i u pojasu ZERP-a"; <http://www.ezadar.hr>.

90 Unatoč tome što je Konvenciju UNESCO-a ratificirala još 2004. godine kao treća država.

91 Posljednjih godina bilježi se sve veći pritisak ilegalnih imigranata te krijumčara ljudi i robe na hrvatskim morskim granicama. Za više podataka vidi: <http://www.mup.hr/12604.aspx>.

Vidi i članak A. Raić - Knežević "Preko hrvatskih luka putuju droga, cigarete, oružje i ilegalci", *Novi list*, 26. listopada 2009.

92 O tome vidi članak G. Čorkala "Ilegalci izbjegavaju istok i pokušavaju na jugu zemlje", *Vjesnik*, 17. kolovoza 2007.

93 70 posto današnjih granica Europske unije su morske granice.

94 *Glas Istre*, 26. ožujka 2010.

V. ZAKLJUČAK

Analiza konvencijskih odredbi koje se odnose na vanjski pojas kao i njihove primjene u praksi država, jasno upućuje na zaključak o korisnosti uspostavljanja toga pravnog režima ispred obala Republike Hrvatske. Provođenje spomenutih mjera nadzora u području koje bi obuhvaćalo oko 14 tisuća četvornih kilometra od hrvatske državne granice na moru prema pučini, nedvojbeno bi osnažilo sigurnost naše države, posebice s obzirom na sve rasprostranjenije aktivnosti ilegalne trgovine i organiziranog kriminala na moru posljednjih godina.

U tom prostoru Hrvatska bi mogla kažnjavati već počinjena kršenja svojih carinskih, poreznih i zdravstvenih propisa, kao i propisa o kretanju i boravku stranaca, te spriječiti da ona budu počinjena na njezinu kopnu, u njezinim unutarnjim morskim vodama (posebice u lukama) i u njezinu teritorijalnome moru. Iako bi i zaštita samo tih propisa nesumnjivo bila dovoljan razlog za ustanovljenje njezinog pojasa nadzora, pogotovo s obzirom na skoro pristupanje Europskoj uniji, ipak se i ovlaštenja koja bi stekla u svrhu zaštite arheoloških lokaliteta izvan teritorijalnog mora, danas mogu ocijeniti iznimno važnim interesima naše države u tom pojasu. S obzirom da je četvrta zemlja u Europi po broju podmorskih nalazišta,⁹⁵ od kojih se mnoga nalaze izvan granica njezinoga teritorijalnog mora, ostvarivanje prava u svrhu njihove djelotvorne zaštite, koju joj omogućavaju članak 303. Konvencije iz 1982., kao i članak 8. Konvencije UNESCO-a iz 2001., Hrvatska više ne bi trebala odlagati.

Važno je, međutim, još jednom istaknuti da je temeljni preduvjet ostvarivanja svih spomenutih prava iz obje konvencije – prethodno ustanovljenje vanjskog pojasa. Stoga bi se tek nakon njegova proglašenja, naša država mogla koristiti zakonodavnim i drugim ovlaštenjima u pogledu zaštite kulturnih dobara koja se u njemu nalaze. Uz propisivanje mjera njihove zaštite odnosno vađenja, konzerviranja, valoriziranja i čuvanja, u tome pojasu mogla bi također zabraniti i komercijalne djelatnosti radi njihovoga stjecanja, prodaje ili razmjene. Podrazumijeva se da bi Hrvatska u granicama svoga budućeg pojasa nadzora mogla kažnjavati i počinitelje neovlaštenog vađenja tih predmeta i s dna njezinih unutarnjih morskih voda, teritorijalnog mora kao i samoga vanjskog pojasa.

Ta prava Italija ostvaruje još od 2004. godine u prostoru svoje arheološke zone, koja se prema njezinome Zakoniku o kulturnim dobrima i krajobrazu proteže u širini od 12 milja od vanjske granice talijanskoga teritorijalnog mora. S obzirom na tu njezinu proglašenu širinu, arheološka zona Italije u uskim jadranskim područjima (uz hrvatske otoke Palagružu i Galijulu te na izlazu iz Tršćanskog zaljeva) dodiruje

---

⁹⁵ *Vjesnik*, 15. travnja 2009.

naše teritorijalno more. Stoga je i protezanje te zone također jedan od razloga za uspostavljanje hrvatskoga vanjskog pojasa i potom njegovo razgraničenje s Italijom. Budući da su pravo vađenja arheoloških predmeta s dna vanjskog pojasa kao i pravo kažnjavanja nedopuštene trgovine tim predmetima nesumnjivo isključiva prava obalne države, dvije susjedne države ne mogu u tome istom, nerazgraničenom prostoru, svaka za sebe sprječavati i kažnjavati kršenje svojih propisa.⁹⁶

Uspostavljanjem vanjskog pojasa Republika Hrvatska bi mogla, dakle, bolje zaštititi niz svojih važnih interesa na moru. Smatramo stoga da taj pravni režim treba što prije proglasiti (izmjenama Pomorskog zakonika, novim zakonom ili drugim aktom), obuhvaćajući u njemu sva prava koja joj prema Konvenciji o pravu mora i Konvenciji UNESCO-a iz 2001. kao obalnoj državi pripadaju.

---

⁹⁶ Cf. V. Đ. DEGAN, *o.c.*, (bilj. 16), str. 287.

Summary:

THE CONTIGUOUS ZONE OF THE REPUBLIC OF CROATIA

This paper analyses the international legal regulation of contiguous zone and its implementation in practice of the states through the prism of the interests of the Republic of Croatia, which has not yet proclaimed this zone. By 2010 contiguous zones have been established by eighty five states, among which are fourteen member states of the European Union. In accordance with articles 33 and 303 of the 1982 Convention, in its future contiguous zone Croatia may exercise the control necessary to prevent and punish infringement of its customs, fiscal, immigration or sanitary regulations committed within its land territory, internal waters and territorial sea. In the boundaries of this zone, which could encompass the area of 14 272 square km, Croatia would also gain the rights concerning protection of archaeological and historical objects found at sea, including punishment for their unauthorized removal from the sea-bed within its internal waters, territorial sea and contiguous zone. In favour of the establishment of Croatian contiguous zone there are also emphasized the provisions of the 2001 UNESCO Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage, which Croatia ratified among the first in the world. In accordance with article 8 of this convention, states parties may regulate and authorize activities directed at underwater cultural heritage within their contiguous zone. Due to protection of valuable underwater archaeological sites located beyond the limit of territorial sea, as well as better protection of Croatian interests in all four areas provided by, article 33(1) of 1982 Convention, it is proposed that Croatian contiguous zone be proclaimed as soon as possible.

Key words: *contiguous zone, coastal state, control, customs, fiscal, immigration and sanitary regulations, archaeological and historical objects found at sea, underwater cultural heritage.*